

Alpha Barry (31) studeerde politicologie en werkt als lobbyist bij ICCO. Ook is hij lid van de Worldconnectors. Het grootste deel van zijn jeugd woonde hij in Afrika, onder andere in Guinee. Alpha Barry schreef dit essay op persoonlijke titel.

De spiegel van Gandhi

Toen Mahatma Gandhi gevraagd werd wat hij van de westerse beschaving vond, antwoordde hij dat het 'een goed idee zou kunnen zijn'. In deze scherpe opmerking zit een waardevolle les voor de toekomst van ontwikkelingssamenwerking. Door deze uitdaging voor zelfreflectie van Gandhi aan te nemen worden we geconfronteerd met onze heilige huisjes en kunnen we reële invulling geven aan concepten als solidariteit en gedeelde belangen.

Of het nou om handel of klimaat gaat, internationale samenwerking zal juist op de belangrijkste punten betekenen dat we soms besluiten moeten nemen die op korte termijn moeilijk zijn. We moeten concessies doen die van ons vragen – nee, van ons eisen – creatief naar nieuwe oplossingen te zoeken, risico's te nemen en onze manier van leven aan te passen. We moeten posities innemen die sommige van onze vrienden internationaal niet altijd blij zullen maken. Het zou kunnen dat ons beleid op sommige terreinen de mogelijkheid tot ontwikkeling van landen zelfs tegenwerkt. Onze toekomstige minister van Internationale Samenwerking moet zo snel mogelijk zijn collega's tot last zijn op deze andere beleidsterreinen en dit moet op een serieuzere manier dan af en toe een gezamenlijke handelsreis naar een ontwikkelingsland met de staatssecretaris van Economische Zaken. De belangrijkste taak van de toekomstige minister van Internationale Samenwerking zal zijn dat hij of zij er systematisch voor zorgt dat het Nederlandse beleid ontwikkelingssamenwerking niet tegenwerkt en het liefst zelfs bevordert. Daar waar wetten worden aangenomen of subsidies worden uitgedeeld die een negatief effect hebben op ontwikkelingslanden, zal dat na een bewuste overweging gebeuren. Ontwikkelingssamenwerking zal dan echte politiek worden.

Meer dan geld alleen

In 'de sector' van ontwikkelingssamenwerking zijn veel fascinerende discussies gaande over allerlei onderwerpen. Moet je beperkte middelen in onderwijs of juist in gezondheidszorg stoppen? Wat is de rol van het bedrijfsleven? Hoe kun je de effectiviteit van geld en projecten het best meten? Stuk voor stuk belangrijke vragen waar goed over nagedacht moet worden, al dan niet met

Het wordt steeds
pijnlijker dat
grote politieke
vraagstukken niet
worden opgepakt

'Hollandse' discussies over het medefinancieringsstelsel, Uruzgan, of het staken van bilaterale steun aan Rwanda. Het verbaast me soms dat in het publiek debat over ontwikkelingsamenwerking zo veel nadruk op dit soort discussie ligt. De minister voor Ontwikkelingssamenwerking heeft ongeveer vijf miljard euro per jaar te besteden. Een mooi bedrag, maar we moeten het perspectief niet kwijtraken. Je kunt er geen bank mee redden, misschien twintig *Joint Strike Fighters* van kopen en als je flink geluk hebt kun je er net twee metrolijnen van bouwen in een middelgrote stad. Unilever heeft een jaarlijkse omzet die acht keer zo groot is. Alleen al gezien het aantal mensen dat wereldwijd onder de armoedegrens leeft, volgens de Wereldbank anderhalf miljard, mag duidelijk zijn dat deze mooie financiële bijdrage, al dan niet met hefboomeffect, een positieve maar beperkte impact kan hebben.

Internationale samenwerking gaat over veel meer dan ontwikkelingsgeld. Iedereen, inclusief de minister, herkent dit. Consumenten worden bewuster van wat ze kopen, ook met het oog op de consequenties voor anderen. Het bedrijfsleven begint zich meer en meer te interesseren in de (internationale) maatschappelijke consequenties die hun bedrijfsvoering kan hebben. Dit maakt het des te pijnlijker en zelfs hypocriet dat de grote politieke vraagstukken waar breed consensus over bestaat niet worden opgepakt. Dit moet de toekomst van ontwikkelingsamenwerking zijn. Dan pas zijn we beschaafd bezig.

Een van de meest bekende voorbeelden is de handel. Diverse specialisten, van William Easterly en Dambisa Moyo tot Jeffrey Sachs en Noam Chomsky, zijn het er over eens dat vrije handel van essentieel belang is in de strijd tegen armoede. Ook politiek gezien is grotendeels iedereen het hier over eens. Het is ook geen nieuw onderwerp op de agenda: het rapport van de commissie onder Willy Brandt ging er twee decennia geleden al op in. Feit is dat er sinds het afsluiten van de zogenaamde Uruguay-ronde in 1994 nauwelijks vooruitgang is geboekt. En dan komt er nog bij dat de Uruguay-ronde vooral ging over de belangen van rijke landen en dat de huidige Doha-ronde juist over de belangen van armere landen zou moeten gaan. Ongelooflijk en onbeschaafd.

Dichter bij huis zijn er ook voorbeelden. Als klimaatverandering echt een probleem is, voor ons maar vooral voor de armen, dan is het terugbrengen van de groei in luchtvaart een logische strategie. Het afschaffen van de vliegtaks als reactie op de huidige crisis getuigt dan ook van extreme kortetermijndenken en een beperkte visie wat betreft internationale solidariteit. Hier en daar lukt het om politieke leiders te overtuigen om echt

leiderschap te vertonen. Een voorbeeld is de campagne van vele niet-gouvernementele organisaties tegen het gebruik van landmijnen, dat in 1999 uitmondde in het verdrag van Ottawa. Nederland heeft het verdrag toen ook getekend, terwijl het ongetwijfeld niet goed was voor onze economie, noch voor onze landmacht, en meerdere belangrijke landen (inclusief de Verenigde Staten) niet meededen. Toekomstige ontwikkelingsamenwerking moet een aanval op een heersende culturele hegemonie zijn. We moeten tegen de echte heilige huisjes schoppen.

De punt van de speer

Specifiek voor de minister is de vraag hoe hij invulling aan bovengenoemde kwesties gaat geven tijdens de onderhandelingen met zijn collega's in het kabinet, in discussies richting de Tweede Kamer, internationaal, en met het Nederlandse volk. Dit legt natuurlijk veel druk op de minister en zijn departement, maar in veel opzichten zijn zij de punt van de speer. Zoals de minister zelf zegt in 'Een Zaak van Iedereen': 'Nederland staat voor een ambitieuzere en actievere rol: meer aandacht voor mensenrechten, vooral die van vrouwen, een gezamenlijke aanpak om conflicten op te lossen en een grotere inzet aan de onderhandelingstafels over handel en milieu'. De minister zal veel vrienden vinden in het maatschappelijk middenveld die hem er graag mee helpen. Het was daarom jammer dat de ambitieuze getitelde lezing van de minister in november 2008 op de Universiteit van Amsterdam (Internationale Samenwerking 2.0) op een vreemde manier op dit onderwerp ingaat. In de introductie toont de minister hoe complex het armoedevraagstuk is, de verbanden tussen verschillende beleidspunten en stelt hij dat: 'Als kabinetsleden doen we het (ontwikkelingssamenwerking) ook steeds coherenter. De minister voor Ontwikkelingssamenwerking zal op termijn kunnen evolueren in een minister voor Internationale Samenwerking'. Maar verderop in de lezing, wanneer de minister in groter detail ingaat op de inhoud van zijn visie, zijn er rondom coherentie slechts een handjevol vage afspraken om met andere ministers over onderwerpen in gesprek te gaan. Vaak ook nog eens op onderwerpen die duidelijk betrekking hebben op Nederlands eigen kortetermijnbelang (bijvoorbeeld met minister Klink praten over de aanpak van internationale ziektes of het ondersteunen van asielzoekers bij hun terugkeer). Het is jammer dat de minister grote woorden gebruikt richting 'de hulpindustrie' en corrupte ontwikkelingslanden, maar blijft steken in 'kleine' woorden wat betreft onze politiek in Nederland.

Een minister van Internationale Samenwerking 2.0 zou, bijvoorbeeld, de oorlog hebben verklaard aan de Nederlandse economische belangen die er voor zorgen dat Nederland in de top tien van wapenexporteurs staat. Een minister van Internationale

Samenwerking 2.0 zou er voor zorgen dat Nederland niet meer miljarden verdient door als belastingsparadijs te fungeren voor bedrijven die daardoor weinig achterlaten in de arme landen waar ze werken. Een minister van Internationale Samenwerking 2.0 zou dreigen met een crisis bij voorstellen om de vliegtaks af te schaffen of om nog meer wegen te bouwen.

Een minister van Internationale Samenwerking 2.0 moet er voor zorgen dat wetsvoorstellen en het beleid van de Nederlandse overheid gescreend worden op hun effecten op de armen in de wereld. Zo zou de huidige minister van Ontwikkelingssamenwerking een commissie kunnen opstellen van experts, zoals de Adviesraad Internationale Vraagstukken, om gevraagd of ongevraagde terreinen van overheidsbeleid te evalueren op hun effect op ontwikkelingslanden. Een jaarlijks overzicht van de ontwikkelingen die hebben plaatsgevonden zouden in de Tweede Kamer besproken worden. Pas dan kunnen we echt spreken van internationale samenwerking en solidariteit.

Op de agenda

Nederland moet de durf hebben om dit soort leiderschap te tonen wat betreft internationale samenwerking. Beoordeel al het beleid, zeker op belangrijke punten, zoals handel, migratie en klimaat, expliciet op hun coherentie met betrekking tot het Nederlandse beleid rondom ontwikkelingssamenwerking. Maak de vaak op korte termijn moeilijke keuzes en durf internationaal de agenda te zetten wat betreft solidariteit en duurzaamheid, ook al betekent dit dat je soms 'gekke henkie' moet zijn. Probeer internationale partners, zoals de Europese Unie waar mogelijk mee te krijgen, maar gebruik Europa niet als excuus om 'minder' te doen.

De laatste tijd hebben we het veel over Barack Obama en zijn leiderschap. Het moment waar dit zichtbaar begon te worden, was niet tijdens zijn grote speeches tijdens de campagne voor het presidentschap van de Verenigde Staten. Dat moment was in zijn campagne voor het senaat in 2003 en 2004. Toen zelfs de meeste Democraten de oorlog in Irak niet durfden te bekritisieren, voerde hij campagne *tegen* diezelfde oorlog. En dat terwijl er vóór hem ooit maar vier zwarte senatoren gekozen zijn geweest.

Een ander citaat van Gandhi is hier ook toepasbaar: 'Wees de verandering die je in de wereld wilt zien'. Het is maar een kwestie van beschaving.

Soms moet je
'gekke henkie'
durven zijn